Զ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1,704 Կ. ՊՈԼԻՍ. 1902, ՄԱՅԻՍ 1—14 5ՄԱՅԻՍ, 1320 — 1 ՄԱՅԻՍ 1318 ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

«ՊՈՒԶԱՆԹԻՈՆ»
ամէնօրեայ հայ քաղաքական, տնտեսական եւ գրական թերթ
«ՊՈՒԶԱՆԹ ՔԷՉԵԱՆ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ
Բապ Ալի Ջատտեսսի, № 23-25
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊԱԼԻՍ

ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵՐԻՆ
Հասոյ նախապէս 12 դրչ.
ՏԱՐԵԿԱՆ » » 7 Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 36 Տր.
» ՎԵՑԱՄՍ. 18 ՆԻՒՄՍ. 9 Տր.
» ԱՆԴԻ, ԼԻՒԻՍ 119 դրչ. — 20 Տր. 50 Պ.
94 ½ դրչ. — ԿԻՒՄԻՒ 55 դրչ.

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵՐԻՆ
Հասոյ նախապէս 6 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ » 3 »
ՄԻԱՄՍԵԱՅ » 1½ »
ՉԵՒԻ-ԷՒ ԴՆՈՂ ՀԱՍՑԵՆ 20 փարա
Նայի պարմանի ի Գալաթիա եւ Փերայի համար՝ ՄԻՋՏԻ ԿԱՆԱՉԵԱՆ
Թղթակցութիւնները՝ միայն խմբագրի անունով։

ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՑԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆՈՒՆԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

(ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՐԲԱՌ)

Դ.

Մեծ բոլորակ մը կազմուեցաւ սեզանին չուրջը կինով և էրիկ ժարդով խառն։ Ընկերները որոշուեցան.

—Չէ՛, բսաւ բանջարավաճառ Գիրգորը, ես Սարգիս Աղային հետ ընկեր չեմ ըլլար։

Ու տեղը փոխեց։ Սովորական հակառակորդն էր Պախալ Սարգիսին։ Միշտ յաղթելու հաստատ առօպաղրութեամբ կ'նստէր խաղի և գրէթէ միշտ ալ կ'յաղթուէր։

—Անանկ է գիւղացս անցի՛ր նայիմ, բսաւ Պախալ Սարգիս, ասպարէզ կարդալով բանջարավաճառին։

—Ահա՛ անցա՛յ, պատասխանեց այս վերջինը նշանակալից կերպով ոլորելով իր պատմական պեխերը, կարծես տալու համար անոնց սպառնալից երեւոյթ մը որուն բսաւը, —չատ գէշ էր իր բախտը, չատ գէ՛չ—վախնալով՝ գար քսուէր ու քծնէր անոնց այս գիշեր ու սիրաշահէր զանոնք։

Սարգիս Աղան նախ մէկիկ մէկիկ համրեց թուղթերը։ Իր սովորութիւնն էր այս.

—36, բսաւ. խմա՛ծ.

Ցետոյ, սկսաւ խառնել. խառնեց խառնեց խառնեց, այնչափ որ ծերուկ կին մը,

—Վո՛ւյ, ծրթրթ ելլայ, Սարգիս աղա, բսաւ։

—Ինչն չիյտես, ժարիկս, անոր մէջը պոյնթ բան կայ, բսաւ նպարավաճառը խորհրդաւոր կերպով մը գլուխը երերցնելով։

Կարել տուաւ թուղթը և սկսաւ բաժնել, կանոնաւորութեամբ մը, հոգատարութեամբ մը, որ ինքնաներուն միայն յատուկ է։ Խաղը դեռ չսկսած հրնգ վայրկեանի վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ թէ ինչի՞ պիտի խաղայինն։ Սովորական վէճ։ Մէկը պնդէր առարջարկեց, ուրիշ մը երկու օրա չագանակ։ Պախալ Սարգիս վճռեց ի նպաստ առաջնոյն։ իր կարծիքը իսկոյն ընդունուեցաւ միաձայն հաւանութեամբ։

—Հայտէ՛ ղաքներ, ձեզ նայիմ, բսաւ տանտերը չսկսելով, այլ ընդիդ բացէ՛ք որ մեզքերնիդ լացէ՛ք, աղէ՛կ նշան տուէ՛ք հա՛։

Ու աչքը բոլորակի պտոյտ ուղ, առնելով իրենները տուած նշանները և միւնոյն ատեն լրտեսելով հակառակ կողմը։ Զաւեչտական նշաններու միջկատաղ մըն է սկսաւ, կարելի եղածին չափ գաղտուկ պահելու ծածկամիտ ձանքերով, աչք, քիթ, ուս, այտ, ծնօտ սկսան խաղալ, ապրիլ, պատմել խօսքերուն տիրական փառքը կամ պօչերուն ամօթահար մնանկը, պարտութիւնը։ Դէմքերը կ'փոխուին արագ արագ, թուղթերուն համեմատ, անոնց հետ։ Ինչ որ բախտը կ'գրէ թուղթերուն վրայ, կ'կարգացուի իսկոյն դէմքերուն վրայ։ «Պէյ»ը իր լոյսը կ'պոյսէ հոն, և «պօչ»ը իր տրտմութեան չուքը։ կարծրացէմ խաղացողներ կան սակայն որոնք անայլայլ կ'մնան։ դէմքերնին վարագոյր մըն է կամ պատ մը որուն հետ կ'խնդան կամ կ'զայրանան։ Պախալ Սարգիս ասոնցմէ էր։ Փառաւոր երեքութիւնն անգամ, պէյը, չէլէն, ֆուլըն, չէր յաղթեր իր պեխին մէկ ամենափոքր թելն իսկ յուզելու...։ Օրինակելի պետ մըն էր, Հռոմայեցի հրամատարի մը մեծութիւն դանդաղութեամբը, պատասխան լրջութեամբը, ամրակուռ ազատագրութեամբը կ'վարէր իր խոսքը դէպի յաղթանակ, դէպ ի Պալտալոյի բարձ... ախալեցայ, դէպի... պոփոչչէ սարսարիթը, «ափսէն»։ Իր ընկերներուն նշանները կ'նաւաքեր խնամով, հակառակորդներուն դէմքի արտայայտութիւնները կ'քննէր ուշի ուշով, կ'հաշուէր, կ'կշռէր, ժամովը կ'նշանախօսէր ինքն իրեն հետ, և գիտական հաստատութեամբ վճիռներ կ'արձակէր։

—Աղչիկ, բսանին գնա՛, Ծոթալով եկուր, բանելով եկուր, դուրս ելիր։

Եթէ Պախալ Սարգիսին խոսքը բացարձակ վստահութեամբ կ'հնազանդէր իր պետին, միւս «բանիին»ը ժառանգած էր չատ մը անկարգապահութեանց և կռիւներու. մէկ քանի ինքնագլուխ հրամատարութիւններ կային հոն իրարու մրցակից։ Նախ և առաջ հոն էր բանջարավաճառ Գիրգորը, որ, ինչպես յայտնի է, իր պեխերուն պատուոյն չէր ձգիր ուրիշէ մը հրամայն ընդունիլ։ Մանաւանդ որ խելքը միաքը Պախալ Սարգիսը յաղթել էր, և կ'ուզէր ինք «խօմանտա» ընել, յաղթութեան փառքը ամբողջ ինք գրպանը նելու համար։ Մահաձ չողգայիներուն պէս խոշոր չարդող մէկը, որ ամէն անգամ որ Պախալ Սարգիս խաղ մը առնէր,—միշտ ալ առնելու վրայ էր,—կ'խռատանար իրենները յաղթող խաղին խոթելն ընել։ Մահաձ ղղրտղտոմներուն (պալ խապախի) պէս անամէջ խոստում։ Իր ընկերներուն մէջէն էր նոյնիսկ Ծակորը, նրբամիտին մէկը, որ խոշոր պեխերու և խոշոր խօսքերու չատ կարեւորութիւն չէր ընծայեր, ո՛չ կ'ազդուէր ատնոնցմէ, ոչ ալ կ'խարուէր։ Բանջարավաճառը խելքին բնաւ չէր հանած, եւս նուազ անոր խաղալու եղանակին։ Ինք կ'ուզէր հրամայել։ Օսմանեսուն նոց կին մըն ալ կար, սխտորի պէս պառաւ ու ձերմակ, որ պզտիկուց ի վեր Սէմսիէ խաղալուն, լուսահոգի Մահտեսի Մարտիրոս Աղան—իր քերնին մէջ գրէթէ պատասխան անդի մը,—քանի՛ քանի՛ հեղ յաղթած ըլլալուն համար, և չանուն դեռ չեմ գիտեր ինչի, ո՛չ մէկուն կ'հաւներ ոչ մէկկալին, միշտ կ'տրտնջար, կ'քննադատեր, և ինք իր գլխուն կ'խաղար։ Զորրորդն ազդիկ մըն էր, քսանը անցուկ, սեւի սեւ իրարու կցուած յօնքերով, թուխ մորթին վրայ ժան «բստուայի» անճարակ ծեփով մը։ Անմռունչ կ'խաղար, բայց յաճախ չուարած կ'մնար, չգիտնալով որո՛ւն հնազանդիլ, բանջարավաճառին թէ մէւթին։

—Ինծի՛ նչան ըրէք, կ'ըսէր Գիրգոր, տիրապետական։

«Մազմաձին»ն ուսերը կ'թօթուէր արհամարհանօք և առանց կարեւորութիւն տալու այս խօսքին, ինքն ալ կը հարցնէր ընկերներուն թէ ի՛նչ ունին։ Երկու մրցակիցները սակայն իրարու չէին հաղորդեր իրենց թուղթերը, ասկէ սխալներ, անակնկալներ։

—Աղըար, ի՛նչ ունեննալդ չըտե՞ս էն անոր կէօրէ խաղայ։

—Հէյէ գուն քու օյնեդ խաղա՛, ես գիտեմ իմ խաղալիքս...։

Կ'խաղային. նախ բանջարավաճառը կ'պօռար յանկարծ.

—Աղըա՛ր, քովդ պէյ կայ եղեր նէ ինչո՞ւ չես ըսես կոր ո՛ր ասոն է. գիտնայի նէ թաղըէն չէի նետեր ատ ֆոսէ մը էվէլ կ'առնէինք. պարապ տեղը խաղը վրայ տուինք։

Կռիւ մըն էր կ'սկսէր։ Տանտերը քթին տակէն կ'խնդար և կ'օգտուէր թշնամիին սխալներէն։

—Ի՛նչ խաղայ, կ'հարցնէր յաճախ աղչիկը։

—«Զըթըռ» մը, կ'ըսէր բանջարավաճառը։

—«Մեծ սայի» ունիս նէ նետէ, նաւնիկ, կ'ըսէր եազմաճին։

—«Զըթըռ» մը կ'ըսեմ կոր քեզի, կ'կրկնէր բանջարավաճառը պեխերը ոլորելով։ Ի վերջոյ աղչիկը պեխերուն կ'նազանդէր. եազմաճին կ'մռնդար։

—... տան խապէրի եօթ։

Ծանցանքը իրարու վրայ կ'ձգէին առանց անգամ որ նոր պարտութիւն մը տեղի ունենար։

—Սա խաղն ալ վրայ տուիր,... էը չիյտէն նէ խօմանտ չեն ըներ։

—Ես փոհ քու պինէյիդդ գաս կըրնամ տալ, «ա՛ չօճուխ»։

—Վո՛ւյ մարդ, ի՛նչ կ'ըսես կոր։

—Սուս կինիկ, դուն մի խառնուիր խոսքի։

—Ինծի՛ նայէ, կը յարէ բանջարավաճառը տագնկերէն, բերնէդ ելած խոսքը գիտցիր. հէյէն ալ դուն ես, փանկալեն ալ...։

—Բարկանայք և մի... հայհոյէք, ըսաւ անդրէն Մըխալջըմի Մխիթարը, որ քիչ մը դպրոցի երես տեսած ըլլալուն և քիչ մըն ալ տիրացութիւն ընելուն չնորհիւ գրաբար քանի մը ասութիւններ և առածաւոր խոսքեր գիտէր, զոր ըստ պարագային փոփոխելով կը յիշէր։ Իր գիւտերէն մէկն էր հարկանայք և մի հայհոյէ՛ քոը զոր ամէն կռուի տեղ կը գործածէր իբր հանգստացուցիչ։

Եազմաճին «աչքերը դարձուց» այս նախատինքին։ Ծիլոց մը արձակեց զոր չենք ոզեր յիշել հոս։ Բանջարավաճառը պատասխանեց այն ոճով։ Երկու մարդոց կինները զաւակները դող ելան. բարեբախտաբար՝ Տանտերը որ ասանկ բաներ չէր սիրեր իր տունը մէջ, ժանեակը քր անունին գիչերը, մէկէն սանձեց մեր երկու ոսոխներուն վրնջող զայրոյթը։—

—Է՛, տղայութիւն չուզեր, ըսաւ խոժոռ յօնքերով և խիստ չեչտով մը, ես իմ տունս կռիւ չեմ ուզեր. վերջը բերանս կ'բանամ հա՛. գիտցած եղի՛ք։

Այս խօսքերը մոգական ազդեցութիւն մը ունեցան, փոթորկած ծովուն վրայ թափուած ձէթին պէս։ Թշդին մէջ ամէն մարդ կ'վախնար Պախալ Սարգիսին բարկութենէն, որովհետև դեռ ո՛չ ոք տեսած էր այդ բարկութեան երեսը...Անծանօթ բան, ահարկու բան։ Տարիներէ ի վեր Պախալ Սարգիս կ'ազդարարէր զայն սա տեսակ խօսքերով, «հիմ բերանս կ'բանամ հա՛, հիմ կ'բարկանամ», և որովհետև բնաւ դեռ բարկացած չէր,—սա՛նկ չենք չնորհք բարկութիւն մը,—թաղելիք տրամաբանօրէն կ'հետևցնէին թէ այն օրը որ բարկանար, սոսկալի բան պիտի ըլլար։ Ասոր համար՝ ամէն անգամ որ Պախալ Սարգիս,—որ իր բարկութիւնը կ'չահագործէր անչարժ կալուածի մը պէս որուն եկամուտները, չափ մը էին, ժպիտը կ'ուզէր ծածկել, միայն կ'ուզէր պակ կախուած էր ծոպերէն։ Ատոր բոլորիքը ժողովուրդը պար կը բռնէր։ Լռութիւն մէջ, ինչպէս նաև ուրիշ տեղեր ալ երկայն բարակ ձողեր կ'սկսէին սև ու ճերմակ ներկած ու վրան ժապաւէն ու ծաղիկներ կախած։ Մայիսի յոգ կ'կոչուէր ատիկա։ Բոլորիքն այլևայլ երաժշտական գործիքներու ձայներով պար կ'բռնէին, նաև դիմակաւոր ժարդիկ զանազան կատակներ կ'ընէին։ Հին ատեն, Հռոմայեցոց ժէզ, Մայիս ամսուն հարնիքը դժբախտութիւն կ'համարուէր և կ'ջանային ուրիշ ատենուան ձգել։ Քրիստոնէութեան մէջ ալ այսպէս է. Զատկէն մինչև Հոգեգալստեան ուրբաթը հարնիք չըլար։

Պոլսոյ մէջ մեզ ալ Անգլիացիները ոչ նուազ ոգևորութեամբ կ'տօնէնք Մայիսի տօնը։ (Բայց Ծոյներն են որ կ'վերագանցեն Մայիսը տօնելու ժարն։) Մաղկեայ ու կանաչազարդ պսակներ ամէն ուրեք կ'տեսնուին։ Այդ պսակին ծաղիկներն են չամպրակ = չէնպօյ, անթառամ = խամիթէ չիչէյի, ճենոզկուզակ = սալխըմ, եղերեւանի = լէյլաք, լիլա, կանչ = լալէ, մանիշակ ու վարդ, որոցմէ կ'չինէին նախնիք Մայիսի ծաղկեայ կողովը, և որոց իւրաքանչիւրն ունի իր նշանակը։

Շաշդչէը խաչաքերից ցեղէն, անթիւ տեսակներով, ամէնքն ալ պարտէզներու մէջ կ'մշակուին իբրև զարդ։ Դեղինը յանկարծ կ'բուսնի պատերու վրայ, կ'մշակուի նաև պարտէզներու մէջ, ուր ամէնքի գեղեցիկ ու բարդ ծաղիկներ կ'բանայ։ Հայերէն չէ Շամպրակը, այլ պարսկերէն Շահպուճի հայացած ձեւն է։ (Հմմտ. Հայրենասէր. էջ 477) որ է նաև Թրքերէն Շէհպօյ։ Գոյներն են սպիտակ, դեղին, կարմիր, ծիրանի. ամէնէն լաւն է դեղինը։ — Անհոտ, յունարէն Ամարանթի հայացած ձեւն է տառերու տեղափոխութեամբ, թէ՛ հայերէն և թէ յունարէն կ'նշանակէ մշտադալար։ Վայրի ծաղիկ մ'է որ անկրկի վայրեր կ'բուսնի, անուշահոտ, նարնջի գեղին գոյնով, երբեմն ալ կարմիր գոյնով, տերեւը բարակ, և ըստ Ամիրտովլաթի «գագաթին բոլոր կու լինայ, և գլուխն ի ծաթրու գլուխ կու նմանի, թէ հալուի (զգեստ) մէջ գնես, ցեցն զնալաւն չուտէ։» Անթառամ ծաղկի տգեղ տեսակն է իւրաքանչիւր կոչուածը։— Ճենոզկուզակ, ոալխըմ, պարենաւորներու ցեղէն բոյս մը, իր գեղեցիկ ծաղկանց համար կը մշակուի պարտէզներուն մէջ. ողկոզաձև, անուշ, կապտագոյն ծաղիկներ կ'բանայ։ Պատաղիճ (սարմաչըզ) րլլալով որմերու կ'փաթթեն։ Մաղիկները գառընէն մինչեւ ամրան վերջը կ'տեւեն։ —Նըլլանչ (lilas) որ Արեւտեան ալ կ'կոչուի, պարկ։ Աղջոան, Ափրիկէի բնիկ թուփ, կ'մշակուի գրէթէ բոլոր Եւրոպիոյ կողմերը, իբր զարդ բուրաստաններու։ Նշանակ է սիրոյ բաբախման։ Սովորական Եղրեւանին որ գարնան կ'ծաղկի, անթիւ տեսակներ ունի։ Ասոնց ծաղիկներէն իսկութիւն մը կ'պատրաստեն։ Ամիրտովլաթի կ'գրէ թէ «ծաղկէն չարապ չընեն և խմեն՝ զգինուն խումարութիւն տանի։» Ծաղկին գոյնն այնչափ կարմրափայլ ու գեղեցիկ է որ Արաբացիներն այդ անունովը կ'կոչեն ամէն կարմիր բան։ կ'ուսուի ալ, մանաւանդ գինի խմելէ ետք։ Փայտը կակուղ։ կիներն այրելով զանւ'ծարուր (բասմըզ) կ'ընեն մախիրը։ Ծուղայի ծառ ալ կ'կոչուի։ — կակաչ, tulipe. բոյս չուշանակերպներու ցեղէն, ծաղիկները գեղեցիկ, բայց անհոտ, վայրի տեսակները լեռնոտ տեղեր կ'բուսանին, կ'մշակուի պարտէզներու մէջ իբրև զարդ։ Զանազան կարմիրներ կան։ Նշանակ է մեծութեան և փառանց երեսխոյրքներուն մէկը։ Ոմանք կ'կարծեն որ ասիկա ըլլայ Քրիստոսի ցուցած չուշանն վայրենի։ Գոյներն են կարմիր, դեղին, մանիշակագոյն, ևն։ Ժ.Զ. դարուն Եւրոպա բերուած է։ Ամէնէն նշանաւորներն են Բասենի Մժնկեր ու Մորատան գիւղերու կակաչները։ — Մանուշակ, Violette, հաճեստութեան խորհրդանշան, հանրածանօթ ու հոտով անուշակ բոյսերէն մէկը, միւտ անծանօթ տեղեր անտառներու մէջ մեծամեծ տերեւներու տակ կ'ծածկուի։ Հաստարակ մանիշակը գարնան սկիզբները կ'ծաղկի։ Տերեւներէն մեզմացուցիչ խաչոներ կ'պատրաստեն և ծաղիկներէն՝ ոգելից ըմպելի։ Սրտի ու զգացման մեծ ծաղիկ մը։ Ծոյները կ'ըսէին թէ Աղտոի դուստրն իա օրհասական Աքիլլէսի մարմինն սգոյով ծածկեց, և աստուածներն ալ զայն մանիշակի փոխարկեցին։ Արդէն յունարէն Մանիշակի նն կ'ըսեն։ Պարկեշտութիւն ու հեզութիւն կ'նշանակէ։ Հոտը գլխուն ցաւը կ'առնէ։ Բուն մանիշակէն զատ կայ նաև Շան մանիշակն ալ որ և Շահ-պանակ ալ կ'կոչուի։— Վեղ, ծաղկանց թագուհին, Աստարտէի նուիրուած, և նշանակ գեղեցկութեան։ Ոմանք իր անունէն ածանցած կ'համարին Վարդան, Վարդևեան, Վարդանեան, Վարդուհի, Վարդուկ, Վարդոյ, Վարդուհի, Վարդենի, Վարդանոյշ, ևն. անուններ։ Այժէն տեղ երգուած է վարդը։ Իր գոյներէն կարմիրն Աֆրոդիտէի ոաքի արիւնն է։ Բազում վարդերով պսակուած էր։ վարդամատն թաղեր Արշալոյսի դռները կ'բանային։ Գերեզմաններու քովը կ'տնկուի վարդ իբր. տարաժամ ագաւոր։ Այլակերպութիւնը մեր մէջ կ'կոչուի Վարդավառ։ Սեմսան Աէրդի հայացած ձեւն է Վարդ։ Անկէ կ'պատաստատին, վարդի ջուրին, վարդի եղէն, վարդի անոշին գառ, վարդի քացախ, վարդի մնդր=կիւլէնկիւլին։ Իր տեսակներն են հաղրեվարդ, գոնար—վարդ, քահուր—վարդ, կարմիր—վարդ, սպիտակ—վարդ, գեղին—վարդ, քիչմիր—վարդ, Վանայվարդ, հարիւրաթերթեան, հարիւրաթերթեան, բիւրաթերթ—բիւրաճաղիկ—վարդ։ կան նաև վայրի վարդ, պսակ, կուլի մուչկ, կամ Զինաց վարդ=վարդի սինի, սուտ վարդ կամ ժաբռենի, Իչու վարդ (վարդ էլ—հաւար) կամ եղնակն, ձովարդ։ Վարդին մրցակիցն է չուշանը, Թագաւոր թէ Թագուհի ծաղկանց, թէև Ցետնոյեան մէջ կ'ծագկի։ Հինները Տոփանքի դիցուհւոյն կ'նուիրէին զայն, մինչ Քրիստոնէութեան մէջ ողջախոհութեան և կուսութեան նշանակ է։ Շուշան ալ հայերէն չէ, սեմսական է, Սուսան. նշանաւոր է իր սպիտակ ու հոտաւէտ ծաղիկով։ Բժշկարանը կ'գրէ. «Ինքն սպիտակ ծաղիկ է, ձեղքած է, և մէկն դեղին, և թեղր ունի, և բարձրութիւն մէկ կանգուն է, և այլ աւելի և այլ պակաս այլ կու լինի. ի յամէն ձգերն չորս կամ հինգ ծաղիկ ունի, անուշահոտ և ուժգոյ լի. տերեւն նման է Մրտին տերեւին և սակին տերեւն ալ քաւսու տերեւ կու նմանի, բայց կանանչ է։» Սպիտակ չուշանէն զատ կայ նաև դեղին չուշան, որուն տակներն են ծիրանագոյնեան չուշան, Սամարիլիա, վարսամ—չուշան, Ամբրոսական, հովանաձեւ, թագաձեւ, ձեղանակ, երկնագոյն, լրային չուշան, հովիտներու չուշան կամ նունուֆար, վայրենի չուշան, լեռնային կպչուկ չուշան։

Վարդին ու չուշանին չափ խորհրդաւոր է նաև Նարգէսը, սիրամոյ վիճակի նշանակ, Նարկիզ։ Ցոյն միմաքանութիւնը կ'ուսնդէ թէ այս անունով պատանի մը կար որ օր մը որսէ դառնալով աղբիւրի մը մէջ կ'տեսնէ իր գեղեցիկ կերպարանքը։ Կը սիրահարուի ու կ'ցամքի։ Նարկիզանման աչքեր ունի Աղբերաց արիւն ծաղիկն ու ծաղկանց Թագաւոր ալ կը կոչուի։ Տաճկերէն Եամ—գարաչ գանը կ'ըսեն, քան Եւրոպացւոց Ռանկնանթիւլա որ մանգաթուսկներու ցեղէն է։ Մաղկին թերթերը թերի՛են։ Էրզրում, Բասեն, Ալաչկերտ, Մուշ, Վարագլեռ, Լոռի, Կողբ=Սուրմառի, Տարաչիչակ, գան զանազան տեսակ Աղբերաց արիւն։ Աչուդ մը յաչխատասած Աղբերաց արիւնին գեղեցկութենէն՝ երգած է. Ա՛յ իմ Աղբերաց արուն,— Որ բուսար ի մէջ քարերուն,— Այնտիդ ի նարկիզ նմանես,— Մէկկն ի քոյն ու մէկն զարթնուն։» Նարկիսը կոճղէզով կը բազմանայ։ Բանագիրներու նորկէն սպիտակ ծաղիկներ կ'բանայ, գեղնապտակ ու կարմիր երիզով։ Ուրիշ խորհրդաւոր ծաղիկ մ'ալ, Նարգոս։ Սգողներն երգածն, հաւանօրէն Սմբուլը=Սմբուլի Հինտին է։ Տերեւն սուսպինի կ'նմանի, ծաղիկը գեղին։ Այս ամառան մէջ ցանուած ու մնկուած բոյսերուն չհասպատողն է դարձեալ Մայա, ինչպես դկուղ=պէօրիճէ, սիմորմ=տոմաթէս։

Մայիս կ'հաւապատասխանէ հայկական Մարերուի ու պարակ. Բահմանի։ Հին ատեն Բահմանի Բ. օրը կ'կոչուէր Բահման—բուզ, որ ուսելիքի, մսի, պտուղի տօն էր։ Այդ օրն յայտ կ'հաւաժարուէր, ինչպես Ա. օրն ալ և կ'կոչուէր Անհուտա (Հմմտ. Հին հաւատք, էջ 340)։ Հին Պարսիկները կ'հաւատային որ ամէն ամսուն Բ. օրը, մանաւանդ Մայիսի Բ. օրը մարդիկ, ձիեր ու այծեր աւելի կ'ամէնին։ Ասկէ Մայիսի Ա. օրն անխուսափելիօրէն կամ խմելն որ արդարեւ անդադար, ամէնուղ է։

Հասպէց

Դ. ԽԱՉԿՈՆՑ

ԽԱՐԲԵՐԴ

ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴԸ

Պոլսական օրաթերթի մը 298 և 299 թիւերուն մէջ «Մարբերդի վիճակը» խորագրին տակ երկուքն երկու յօդուածներ, Մեր տտրագրութիւնով, որք իրր թէ Մարբերդի բնակչութեան վրայ բնախօսական իմաստասիրութիւն մը եղած ըլլային։ Նոյն թերթի խմբագրութիւնն ալ կ'փութայ ծանուցանելու խորագրին վերեւը նօտր գրերով թէ ինք մանաւանդապէս պատրաստել տուած էր այդ յօդուածները քաչչրասիկան եկեղեցականի մը որ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրած էր Մարբերդի կարեւոր անձնասուրութիւններն ու իրերը։ Առանց այդ ծանուցման ալ արդէն Մաբ տտրագրութիւնը կ'ժանէր յօդուածագիրը, Մ. և Սեր. ըլլալով սկզբնատառները Մոպէղ Վ. Սիմբէան անունին։

Ցօդուածագրին անձն երևան կը հանենք մասնաւոր գիտուժով, ցոյց տալու համար թէ ի՛նչ չարժառիթներու թելադրութիւններէն էին այդ յօդուածները, որք տրապարակ կուգային ճիշտ այն պահուն երբ Մարբերդի մէջ Ազգ. ժողովոյ ընտրութիւնները կ'կատարուէին։ Կատարելապէս գիտակ իր ըրածին՝ Մ՝ուղղ վարդապետ այդ յօդուածները տրապարակ կ'նետէր զօրաւոր ազդեցութիւն մը առաջ բերելու համար ի նպաստ խմբակի մը որոյ հետ յարաբերութեան մէջ է ամէն օր և որոյ յաջողութիւնովը իր յաջողութիւնն ալ ապահովել կ'յուսար, և չէր մոռնար միևնոյն ատեն Մարբերդի Պատրիարքական Փոխանորդին գրուած մաճառոր նամակով մը իր ազակցութիւնը նուիրել անոր, այս ծանր ու ժժուարին գործին մէջ։ Հարուածել տրապարակաւ եկեղեցական մը, անոր ազդեցութիւնը չկատելու համար և մինչև կռղնէն իր ազակցութիւնը խոստանալ անոր։

Իր տեսութիւնները, զորս կ'պարզէր այդ յօդուածներուն մէջ Մարբերդի մասին, զուրկ էին ո և է ճշմարտութիւն ունեցող հանգամանքէ. չատ ուժգոյ ու կուռ փաստերով ու մանրակրկիտ քննութիւնով կրնայինք մէկիկ մէկիկ ջրել իր բոլոր տեսութիւններն և հաստատել թէ ո՛րչափ խախուտ հիման մը վրայ բարձրացած էին անոնք։

Ու կ'իղդունք որ այս մասին ժողովուրդն իր անատ վճիռն արձակէ իր ընտրութիւններուն որք քանի մը չաբաթէն կ'աւարտին։ Այն ատեն Մ՝ուղղ վարդապետ պիտի տեսնէ թէ ինք Մարբերդը բնաւ ճանչցած չէ, և արդէնվր մէկ երկու այցելութիւններուն ու քանի մը չողոքերդ և անկապագիր անձերու հետ իր տեսակցութիւններուն համարձակիկ ըսել թէ Մարբերդը ուսումնասիրած է իր բոլոր կողմերովը, կարծել չատ մեծ յանդգնութիւն մը պիտի ըլլար իր կողմէն։ Զեմ զարմանար սակայն բնաւ այդ մասին, Մ՝ուղղ վրդ. չատ յանձնապատան ու չատ չիսացած մէկն է, օժտեալ գրելու բաւական յաջողակ կարողութիւնով մը՝ կ'խորհի թէ ամէն բան պիտի կրնայ իր կանգունով չափել ու խաղալ ժողովուրդի մը ամէնէն նուիրական զգացումներուն հետ տղայական քմայքով մը։

Իր այդ յօդուածներուն ուսումնասիրութեան մը հանգամանքը տալու համար թափանցումներ կ'ունենայ իմաստասիրութեան բարձունքն և քիչ մ'ալ փրանսերէն բառեր կ'խառնէ ատնոնց, սակայն հմայքի մը տակ պահելու համար միամիտ ընթերցողները։ Ո՛չ, Վրդ. ո՛չ, այդպէսով մարդ իր նպատակին չի կրնար հասնիլ։ Ուղղամիտ գործունէութիւնով մը և ճշմարտին համար անձնուիրութեամբ միայն կրնաք օգտակար ըլլալ այն հանրութեան որուն համար նուիրուած ու ձեր խօսմանալ ուխտած էք հանդիսաւորապէս։

Եթէ Մարբերդի անձերն ու իրողութիւնները ճշմարտապէս կ'ճանչնայիք ու գիտակցօրէն կ'խորհրդածէիք զանոնց գիտութիւնով—ձեր անձին պատուաբեր հանգամանքի մէջ չէիք գըտնուեր—և եթէ ուրիշներու վրայ անսահման վստահութիւնով մը՝ բոլորովին յանձնուած անոնց՝ գործիք եղած էիք ձեռուընին,— այս ալ պատուաբեր չէր կրնար ըլլալ ձեր անձին համար։

Երկու պարագաներուն տակ ալ ձեր յօդուածները Մարբերդի համար հակառակ ներգործութիւն ունենան ու այսօր Մարբերդին ձեզ չատ աւելի կ'ճանչնայ քան որչափ դուք Մարբերդն որուն Առաջնորդ ըլլալու բուռն հըրայրքն ունիք դուք ու ձերինները։

Մարբերդին չնորհակալ ըլլալու է ձեզ սակայն որ այդ երկու յօդուածներով ո՛չ թէ Մարբերդցիին բարոյական ներքին կազմակերպութիւնը պարզեցիք, այլ ձեր ներքին ժարդն իր իսկական մերկ վիճակով երևան դրիք։ Մարբերդցին լուրջ ու խոհուն մէկ մասը, նոյն իսկ ձեր գոված դասակարգէն, զձեզ չատ լաւ կ'ճանչնար, անոր համար ձեր նկարագիրը, ձեր գործերը, ձեր մտածումներն անծանօթ ու թաքուն կռմներ չունէին։ Բայց Մարբերդի մէջ դասակարգ մըն ալ կար որ գուրգուրանքով կ'նայէր իր էն սիրած մէկ հատատութեան անդրանիկ պատղներուն որուն ներկայացուցիչն էիք դուք մեր մէջ։

ԿՈՆՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒ

ԽՐԱՏ

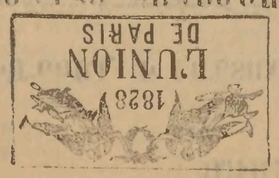
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ Ի ՄԱՐԴԻՆ
1828—1829

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ Ի ՖԱՐԻԶ
1828—1829

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԲԱ
ԿՈՂՄՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԲԱ
ԿՈՂՄՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԽՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱՏ

Համալսարանի Արևելագիտության ֆակուլտետում 1828—1829 ուսումնական տարում կդասավանդվեն հետևյալ առարկաները.

Ֆակուլտետ

Պարսկերեն լեզու, շաբաթական 3 ժամ
Թուրքերեն լեզու » 3 ժամ
Արաբերեն լեզու » 3 ժամ
Հայոց պատմություն » 3 ժամ
Ընդհանուր պատմություն » 3 ժամ
Ռուսերեն լեզու » 3 ժամ
Ֆրանսերեն լեզու » 3 ժամ
Գերմաներեն լեզու » 3 ժամ
Լատիներեն լեզու » 3 ժամ
Հունարեն լեզու » 3 ժամ
Աշխարհագրություն » 3 ժամ
Ընդհանուր պատմություն » 3 ժամ
Ռուսերեն լեզու » 3 ժամ
Ֆրանսերեն լեզու » 3 ժամ
Գերմաներեն լեզու » 3 ժամ
Լատիներեն լեզու » 3 ժամ
Հունարեն լեզու » 3 ժամ
Աշխարհագրություն » 3 ժամ

Վիճակ

Ընդհանուր պատմություն, շաբաթական 3 ժամ
Ռուսերեն լեզու » 3 ժամ
Ֆրանսերեն լեզու » 3 ժամ
Գերմաներեն լեզու » 3 ժամ
Լատիներեն լեզու » 3 ժամ
Հունարեն լեզու » 3 ժամ
Աշխարհագրություն » 3 ժամ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱՏ

Համալսարանի Արևելագիտության ֆակուլտետում 1828—1829 ուսումնական տարում կդասավանդվեն հետևյալ առարկաները.

Ֆակուլտետ

Պարսկերեն լեզու, շաբաթական 3 ժամ
Թուրքերեն լեզու » 3 ժամ
Արաբերեն լեզու » 3 ժամ
Հայոց պատմություն » 3 ժամ
Ընդհանուր պատմություն » 3 ժամ
Ռուսերեն լեզու » 3 ժամ
Ֆրանսերեն լեզու » 3 ժամ
Գերմաներեն լեզու » 3 ժամ
Լատիներեն լեզու » 3 ժամ
Հունարեն լեզու » 3 ժամ
Աշխարհագրություն » 3 ժամ
Ընդհանուր պատմություն » 3 ժամ
Ռուսերեն լեզու » 3 ժամ
Ֆրանսերեն լեզու » 3 ժամ
Գերմաներեն լեզու » 3 ժամ
Լատիներեն լեզու » 3 ժամ
Հունարեն լեզու » 3 ժամ
Աշխարհագրություն » 3 ժամ

Վիճակ

Ընդհանուր պատմություն, շաբաթական 3 ժամ
Ռուսերեն լեզու » 3 ժամ
Ֆրանսերեն լեզու » 3 ժամ
Գերմաներեն լեզու » 3 ժամ
Լատիներեն լեզու » 3 ժամ
Հունարեն լեզու » 3 ժամ
Աշխարհագրություն » 3 ժամ

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻԻՆ ԸՆԴՈՒԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՓԻՆԻՔՍ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ ՑԱՄԻՆ 1782

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՑՔ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,200,000

ՓԻՆԻՔՍ Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի եւ կայծակի՝ կալուածք, կարասիք եւ ապրանք՝ յորժ նպաստաւոր պայմանօք եւ ժիկնորդութեամբ առտրագրելոցս, օր ունիմք լիագօր իշխանութիւն կազդարելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներ։

Հ. ՍՈՒԱՆ և Ընկ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ եւ Սեւ Ծովու եզերաց, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանի վարի քովը Վիթալիս Խան, գետնայարկ Թիւ 1։

ESTABLISHED 1782

QUINA-LAROCHE

ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ

ԵՒ ԻՐ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆԵՐ

Ստամոքսի հիւանդութեանց դիմադրելու համար, թիւիկները չատ անգամ կազդուրիչ դեղերու դիմել կ'ըսպիզուին և ընդհանրապէս ՔԻՆԻՒԻՆԱՆ կ'նախընտրեն զոր կուտան իբր էլիքսէր կամ գինի։

Աւելորդ է ՔԻՆԻՒԻՆԱԻ գովեստն ընել, որովհետեւ թիւիկներուն ամէն օրուայ գործածած դեղն է և չկայ մէկն որ անոր հրաշալի ազդեցութիւնը չգիտենայ։ Աւէլորդ կարեւոր կէտն այս է որ սակայն, ֆէնիմայով պատրաստուած դեղերէ չատեր ընաւ չունին այն ազդեցութիւնն ու օգուտն որ կ'սպասուի ֆէնիմէն, անոր համար որ ֆէնիմի ամբողջ հիւթին և այժ առողմասը կ'պարունակէ։ Այս եզական պատճառով ուրիշ դեղերու ամէնէն աւելի կազդուրելու զօրացնելու և այժ տալու յատկութիւնն ունի։

Դժուարամարսութեան, տկարութեան, տղաքեր կանանց և ընդհանրապէս այժէ իյնած անձանց համա ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇԻ ազդեցութիւնն հրաշալի է։ Անարիւնութեան ամէն տեսակն ապագ և հիմնապէս կ'քուժէ ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇԻ ԵՐԿԱԹԱԼԱՒՈՒՍ տեսակը։ Մէկ խօսքով չկայ կազդուրիչ դեղ մը, որ ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇԻ հաւասարն։ Կեղծարարներ՝ ջիւալառօշի հռչակին օգտուելու դիտումով անոր կեղծերը պատրաստած են, ՅՇՄԱՐԻՏ ՔԻՆ ՀԱՒՕ ինառեցէք դեղագործներէն։ 26

ՀԱՒՈՒՍՏԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Դ. ՔԵՐՄԷՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, Սալմա—Համամ, Թոփալեան Խան

Թոփալեան խանի յիշեալ մեծ վաճառատունը, որ հանդերձեղինաց վաճառատուներուն է'ն նշանաւորն եղած է, բնաւ իր անունն և տեղը փոխած չէ, և իր տէրը Դ. Քերմէնեան վաճառատան գործառնութեանց մէջ ա'լ աւելի կանոնաւորութիւն մտցուցած է։

Կ'ծանուցանէ յաճախորդներուն թէ Թոփալեան խանի չորկակաները զանազան անուններով և վերջերս բացուած հանդերձեղինաց վաճառատունները Դ. Քերմէնեան և Ընկ. վաճառատուներուն հետ ո և է յարաբերութիւն և կապակցութիւն չունին։ Հետեւաբար յաճախորդները կ'նրավիրուին դիմել Թոփալեան խանի վաճառատունը։

ԳԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՋԱՆԻ Վրայ բաժանորդներուն կ'յիշեցնենք թէ ՀԱՄՕՁԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻԱՆ համաձ երկու ամսէն բան մի նամակ բանի անհրաժեշտ է։ Ապա թէ ոչ, հին հասցէն ԱՆՓՈՓՈԽ կ'մնայ։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING Cº

THE SINGER MANF. C.O.º TRADE MARK

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատեայ տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ ակած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400 է աւելի պատուոյ վկայական և չքագրամ տուցած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին՝

Բերա, Շիտակ ճամբայ, Ղալաթա Սէրայի դիմաց։

Ղալաթա) Սինկէր Խան, Թիւնէլլին եռեւ.
) Թրամվայի կայարանին դիմաց.

Ստամպօլ) Սուլթան Համամ թիւ 2.
) Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի Մ'Յասիօնին դիմաց թիւ 13.

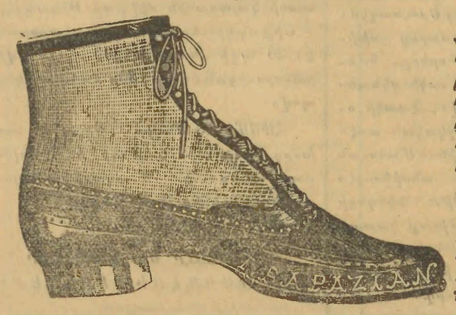
Սկիւտար, Զարչի Պոյու.

Կեղծերէն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԿՕՇԿԱԿԱՐԱՏՈՒՆ

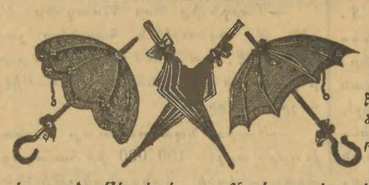
ԴԱՄԻԱՆՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Քարաքէօյ, Բօսիսիօն խանին անկիւնը, կասուրչին դիմաց, Թիւ 9։

Մոյն կօշկակարատունն որ քանի և եօթն տարիէ ի վեր արհեստին համար տածած խնամոց չնորհիւ հասարակութեան համարումը չտած է, մեծ քանակութեամբ գազղիական, անգլիական և ամերիկեան ամենալաւ ապրանքներէ ամէն ձեւով ամէն չափով կօշիկներ ունի արանց, կանանց և աղայոց համար. նաեւ չափս վրայ կօշիկներ կ'չինէ և ամէնէն նրբաճաշակ գնողներն իսկ ամենայնիւ կ'գոհացնէ։ Այն ժամանակ գաղափար մը կրնաք առնել երբ մէյ մը այցելէք վաճառատունը։ 10—3

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Բոլոր տարիներէ ի վեր Իւմիր Մբեջեչիէր հաստատուած հովանոցի գործարանս, «ԼԻՐԼԻՇ» անուամբ, փոխագրած եմ ի Շիշլիճիլիչ։

Արուեստագիտական վերջին կատարելագործութեամբ և առջնակարգ վարպետի մը հսկողութեան ներքև գործարանս կ'արտադրէ զանազան տեսակ ամենանրբութ և ճաշակաւոր հովանոցներ։ Տեսակի ազնուութեան և այլ բազմակողմանի յատկութեանց մասին եւրոպական ամենամեծ գործարաններու ապրանաց դէմ մրցելու առաւելութեան կ'միացնէ գիներու գերազանց ժամանակութիւնը։ Ամէն մեղջաներ կ'տեղորինուին ի դիւրութիւն գաւառացիներու համար։

Մեծաքանակ վաճառումներ համար տարբեր պայմաններ։ Դրութիւնը և յանձնարարութիւնը պէտք է ուղղուին առ ՅԱԿՈԲ ՊՕՍՊԱՆՃԵԱՆ

26—4 Շիշլիճիլէր, Իզմիր.

ՎԻՐԱՀԱՏ ՏՈՔՏ. ԻՊՐԱՀԻՄ ՊԷՅ

Ամէն տեսակ վիրաբուժական հիւանդութիւններ, ինչպէս նաև ջերմավարութիւն, վէներատ ևն. քիչ ժամանակի մէջ կ'դարմանէ առանց երևան բերելու։ Ամէն օր ժամ 6ին ետքը կ'գտնուի դեղարանիս վերի անկեակը, և Ուրբ. ու Դշ. օրերն ալ, առաւօտուն, Սկիւտար Սէլիմիէ դեղարանը։ Առաջին անգամ գրի։

Ղալաթիա, Թոփհանէի պահակ-նոյնի փէմ 40—3 ԴԵՂԱԴՈՐԾ ՔՕՋՄԱ

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»ի Տօքթոն-Ընկերը կ'հաստատէ ի Լէյտ-Ընկ. Ամերիկա, Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա, Ռուսիա, Ավստրիա, Իտալիա, Հունաստան, Եգիպտոս, Պարսկաստան, Հնդկաստան, Ամերիկա, Ավստրալիա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա, Ավստրալիա, Ասիա, Աֆրիկա

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԿՐՈՒՈՅ Կ. Պոլիս, Նº 23, 25, Պազը Ալի Ճաթրըճ

ՔՕՆԵԱՓ ՊԱՐՊԱՐԵՍՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարեսսօ Մ. Եղբարց յունական քօնեաքը զուտ խաղողի արտադրութիւն է որուն ճարտարարուեստական հսկայ գործարանն հիմնուած է 1840ին և փոխանցուած է իրենց հօրմէն։ 1873 և 1888ի յունական արուեստանդէսները, 1889 ի Բարիզի, 1894ի Շիքագոյի ամերիկեան, 1895ի Պօրտօի և 1900ի Բարիզի մեծ արուեստանդէսները միահամուռ ճանաչած են որ Պարպարեսսօ Մ. Եղբարց ժառանգաւոր պարտատած քօնեաքը թէ՛ հին է թէ՛ ընտիր և ի հաստատութիւն՝ վարձատրած են պաշտօնական մրցանակներով, նոյնը կ'հաստատեն նաեւ մեծահռչակ բժիշկներու և քիմիագէտներու վկայութիւնք։ Պարպարեսսօ Մ. Եղբարց քօնեաքին արուած ուրիշ բազմաթիւ վկայագրերն աւելորդ է թուել, քանի որ հանրածանօթ է այն և սպառումը՝ առաջին աստիճանի, մրցակիցներուն նախանձը գրգռելու չափ։

Մենաշնորհեալ պատիւ) Արծաթ Խաչ Մ. Փրկչի
) Հայթայթիչ արքայական տան Ն. Վհ. Յունաստանի Թագաւորին

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել, Առ Պ. ԱԹԱՆԱՍ Մ. ՔԱԼՕՆԻԹՈՒ
Կ. Պոլիս. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ Կալաթա

ԱՊՊԱՔԻՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՆԻՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Մէկ քանի տարիներու մէջ չատ անգամ պատահած էք անչուշտ, մանկամարդ պոլսեցիներ և դեռատի աղջիկներ, որոնք իրենց նիհար կազմուածքով, ժժգոյն դէմքով եւ տպատակ մարմնով տրտնջանքներ կր չարժեն մարդուս։ Անարիւնութիւնն զանոնք են ատոնք, որք կամ տղբատու թեան հետեւանօք ցած, խոնաւ եւ հակառողջապահական տներ բնակիլ ստիպուած ըլլալով զարնած են զարդանալէ եւ կամ հարատեւ ըսպառնական զանկներ, որոնց մասին սրտաց անտեղի հեգնութիւնն ու կոյր խնամքը Ցոյլ, նիհար, ժժգոյն եւ տկարակազմ ըրած է զիրենք։

Այս գաւակարգը զօրացնելու, ուժգնացնելու եւ անոնց երեսին գոյները բերելու համար ապրում, մրտնդոյն ժամանակ մտնելն դիւրամատչելի գեղ մը պէտք էր։ Անա այս ցարդ Նիհարին Գեղեն է, որ ձեռն չատ ատենէ ի վեր ի գործ կ'դրուի եւ ամէն կողմ ի գործ կ'գործածուի։ Ամէն ոք որ Նիհարին գեղէն կ'առնու, կ'տեսնէ որ ան ոչ միայն կ'զօրացնէ, այլ նաեւ կ'գեղեցկացնէ։ Ասոր համար է որ Նիհարին գեղը ամէն կողմ կ'գործածուի։ Ամէն ոք որ Նիհարին գեղէն կ'առնու, կ'տեսնէ որ ան ոչ միայն կ'զօրացնէ, այլ նաեւ կ'գեղեցկացնէ։ Ասոր համար է որ Նիհարին գեղը ամէն կողմ կ'գործածուի։

Այս գիշերին գաղտնութեանը մէջ իսկէն զատ, մեծ քանակութեամբ ալ քանիկ կայ, որուն գաղտնիքի, զօրացուցիչ ու վերանորոգիչ ազդեցութիւնը հանրածանօթ է։

Նիհարի գեղին ազդեցութեան աչխարհի ամէն կողմն հռչակուած ըլլալով, չատ մը չանմարներ անոր կեղծն ու խառնուածները գտած եւ ու կը գանան միամիտներուն հաւատացնել թէ, անոնք ալ նիհարի ճշմարիտ գիներին ազդեցութիւնն ունին։ Յաւորմակութիւնս պէտք է հաւատացը նիհարի այս կարգի խարէական խօսքերու, Նիհարի գեղն է միայն Նիհարը։

Կը ծախուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառներու մեծ դեղարաններուն եւ դեղի մթերքներուն մէջ։

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (191)

ՔՍԱՎԻԻ ՅԸ ՄՈՆԴԵՒԼԼԻ

ԴՐԱՄԻՆ ՁՈՀԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ.— ԵՐԵՔ ՔՈՅՐԵՐՈՒ

ԼԱ.

Փրկութեան յուսով ելեկտրականացած, թունաւորիչը չակուեցաւ, դողդողոյն ձեռքով առաւ գաւաթը, չրթներուն մօտեցուց եւ անոր պարունակութենէն ումպ մը խմեց անյագաբար։ Երկրորդ փորձ մ'ըրաւ։ Ձեռքն հազիւհազ կ'դողար։ Գաւաթը կոտրեցաւ ակռաներուն տակ եւ անօգուտ դեղթափին ողողեց իր կուրծքը։ Ուրնէ հանկարծ այն առեն թէ ամէն բան լմնցած էր։ Չէր կրնար խօսել։ Չէր կըրնար խօսիլ։ Բայց կրնա՛ր տառապիլ առկաւին։ Կրնա՛ր անիծել մէյնո։ Երկու թեւերը վեր վերցուց սպառնալիքի ու տեսլութեան ահեղ չարժումով մը։ Ուրուականի դէմքը սարսռալի արտայայտութիւն մ'առաւ։ Շրթները չարժեց վերջին անէծք մը մրթմրթալու, բայց անորոշ ձայն մը, ճզմուած տղղունի սուլում մը միայն լսուեցաւ։ Վախճա՛նն էր ան։ Թունաւորիչը կըռնակի վրայ փռուեցաւ գետին, թեւերը խաչաձև, աչքերը բաց... Տկար ցնցումներ քանի մը վայրկեանի չափ երերցուցին մարմինը, որ յետոյ անշարժ մնաց։—Մեռա՛ւ, հարցուց Ռաուլ։

=Մեռա՛ւ, պատասխանեց Մաքսիմ։ Աստուծոյ արդարութի՛ւնն է ան։ Մենք չնորհ ըրինք, բայց Աստուած չը ներեց...

—Եւ հիմա, ըսաւ Կոմսն աղերսարկու ձայնով, հիմա պիտի փրկէ՞ք ծանը։ Պիտի ազատէ՞ք։ Ոստացէ՛ք որ պիտի ազատէք։

=Տիկին մը կօրտի կեանքն Աստուծոյ ձեռքն է, պատասխանեց երիտասարդը։ Ա'լ յոյս չունիմ, բայց հիմա կ'յաւսամ...։

ԼԲ.

Ինչպէս որ ըսած էր Մաքսիմ Փերօ, Աստուած իր արդարութիւնը ցոյց տուած էր չանհաւատալով Թշուառականն աղջիկը, որուն համար չատ մեղմ տանջանք մ'էր տակաւին ամէնէն քաւմնելի ոգեւարքը։

Բայց Ուրնէի եղերերգական վախճանը չատ դժուար դիրքի մը մէջ կը դնէր կոմսը, զանազան տեսակէտով։ Նախ, ծանոյի վտանգաւոր եւ թերևս մահացու հարուած մը չտալու համար պէտք էր իր քրոջը մահը ծածկել անկէ մինչև որ կատարելապէս ապաքինէր, եթէ ապաքինումը կարելի ըլլար։ Արդ, ի՞նչ ընելու էր այս արդիւնքը ձեռք ձգելու համար։ Ցետոյ պէտք էր որ Արդարութիւնը, որուն համար իրաւամբ կասկածելի պիտի երեւար 19 տարու առողջ աղկան մը յանկարծական մահը, չխմանար, չմիջամտէր, եւ հրապարակային քննութիւն չկատարէր։ Այս մասին երկար խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Մ. Ը կօրտի եւ Մաքսիմի միջև որք վերջապէս երկու հանելուկին ալ լուծումը գտան։ Ժրընվիէվ, իսկոյն կանչուելով, պզտիկ սալոնն եկաւ մտադիր ու ժժգոյն, մինչ Կոմսն անոր տեղ կ'անցնէր ծանին մօտ։ Նախ դիակին տեսքէն սարսափած, բայց յետոյ, մանաւանդ Ուրնէի բերնէն գաղանիքն առնուած ըլլալուն ուրախ, հաւատարիմ ապաստէին մրմռաց։—Ս. Գրքին մէջ Աստուծոյ սահմանքերը կարդացած եմ. «Որ սուր առնու, սուրով անկցի»։ Ափիկա սպպէտ կ'նշանակէ. «Որ թոյն առնու, թունով անկցի»։ Աւտարին յաւիտենական ճշմարտութեան մէկ սոսկալի ապացոյցը։ Ի կենդանութեան, այնքան գեղեցիկ այս աղջիկն հրէշ մը դարձեր է։ Իւմքն հոգիին պէս եղեր է։

Ժրընվիէվ դժուարաւ հանուեցաւ Ուրնէի որուն մարմինը ձեւէ դուրս եւ լած էր ջղային ցնցուումներէն։ Ժրընվիէվ Մաքսիմի օգնութեամբ, մեռելը տարածեց անկողնին վրայ եւ երեսը լաթ մը ծածկեց, բայց չուզեց խաչ դնել կուրծքին վրայ, ինչպէս կ'պատուիրէր Տօքթորը։ — Երթա՛ք, պոռաց։ եթէ կ'ուզէք, դո՛ւք դրէք, Մրեսիւ Մաքսիմ։ Ես չեմ կրնար։ Սրբապղծութի՛ւն է։

Սրիտասարդը չպնդեց։—Դիակին մարդոց ի՞նչ ըսելու է, հարցուց յետոյ Ժրընվիէվ։

=Բան մ'ըսելու չէ։ Այժէն մարդ, մինչեւ նոր անօրինութիւն, պէտք չէ գիտնայ անցած գարձածը։ Մէկը պիտի չմտնէ այս յարկաբաժինն որուն դուռները գոց պիտի մնան։

Ինդիրն այս կերպով կարգադրուելուն պէս, երիտասարդն աչխատանոց գնաց եւ Ժրընվիէվ՝ կօրտի Կոմսուհիին սենեակը։ Ծանն, քլորոֆորմի տղդեցութենէն ազատելով, աստիճանարար կ'սթափէր իր անգամ ու թըմրած վիճակէն։ Աչքերը բացաւ եւ տարտամ ակնարկ մը պտցուց չորս դին։ Մաքին զարթնումն աւելի ուշ եղաւ քան մարմինինը։ Վերջապէս, արեւին ճառագայթներուն տակ փարատող մշուշները սկսան ցրուիլ։ Ծանն յիշեց ամէն ինչ։ Ուրնէի մահը, Ժրընվիէվի դաւադրութիւնը, Մաքսիմի ներկայութիւնը, ամէն ինչ։ Ուզեց ոտքի ելլել, բայց տկար էր։ Կէս օրին տենդ մը եկաւ վրան, եւ որովհետեւ հարատնիքի համաձարակ մը կը տիրէ այս պատուս գիւղին մէջ եւ չբրոչակները, խոհեմութիւն պէտք է...։ Տօքթորը պատուիրեց քրոջը որ անկողին մտնէ։ Ինք չէր ուզեր, բայց իմ թախանձանքիս վրայ հնազանդեցաւ։

=Շուտով կ'անցնի, այնպես չէ՞։

—Այո՛։

=Վաղը պիտի տեսնե՞մ քոյրս։

—Հաւանական է, եթէ սակայն հարատնիքէ չդառնաս, որ անկարելի չէ։

=Աստուա՛ծ իմ, մրժտաց Տիկին ոը կօրտ, բայց վտանգաւոր է հարատնիքը։

—Ամենևին։ Հարատնիքը մարդ չի մեռցներ։ Միայն, տարափոխիկ է եւ ասոր համար պէտք է, մինչև իսկ անհրաժեշտ է քանի մը օրուան կատարեալ մեկուսացում։

Այս միջոցին Մարսէլ ներս մտաւ դեղապուր մը բերելով Կոմսուհիին որ խմելէ ետքը փռթաց Տօքթորն հարցաքննել։ Երիտասարդ բժիշկը Կոմսին ըսածներն հաստատեց եւ աւելցուց թէ Օր. Լբուռի հիւանդութեան զանազան ախտանիշերը չատ հաւանական նկատել կուտային իրեն հարատնիքին երեւումը դիակին մէջ, եւ հետեւապէս Տիկին ոը Կօրտ լաւ կ'ընէր եթէ ամբողջ չաբաթ մը՝ եւ թերևս աւելի՝ իր քրոջմէն բաժնուած ըլլալու գաղափարին վարժուէր։ Տօքթորն սիրալիւեցաւ ատան անգամ կրկնել որ վտանգ չկար։ Ծանն հանգստութեամբ եւ հետեւեալ օրը, հանդարտ գիշեր մը անցընելէ ետքը, ցաւով բայց առանց զարմանքի իմացաւ որ Ուրնէ հարատնիքէ բռնուած էր, թէ չէր կրնար անկողնէն ելնել եւ թէ Տօքթորը նոյն իսկ Ռաուլին արգիլած էր Ուրնէի քով երթալ անձամբ լուր առնելու։ Արչալոյսին, կոմսը թափթփուտուաւ իր ամէնէն հանժոյս եւ առոյգ ձիերէն մին եւ արագութ մեկնեցաւ Օրլէան, ուր հասաւ մէկ ժամէն։ Փրփրած ձին թողուց պանդոկի մը ախոռին մէջ եւ ինք գնաց ո'չ թէ Դատական պաշտօնատունը, այլ Ընդհանուր Դատախազին ժամանաւոր բնակարանը։ Երիտասարդ պաշտօնատարը նշանաւոր անձ մ'էր, հմուտ, ազնուատեր եւ արտաքոյ կարգի իմացականութիւնով մը օժտուած։ Ռաուլի դպրոցական ընկերն ըլլալով, մտերմական յարաբերութիւն ունէր անոր հետ։ Կ'սիրէր ու կ'յարգէր զայն, եւ Ծանին հետաքրքրութենէն առաջ, Կօրտի դղեակին ամէնէն յարգելի եւ ամէնէն աւելի յաճախող այցելուներէն մին էր։ Ռաուլ իր քարդը ղրկեց եւ ժամանակին անյապաղ ըլլալուն հակառակ ընդունուեցաւ անմիջապէս։—Ի՛նչ հով փչեց, սիրելի Կո՛մս, որ առտուն կանուխ տունս եկաք, ըսաւ Ընդհանուր Դատախազը, նորեկին ձեռքը սեղմելով։ Ցուսամ թէ ցաւալի պատճառով մը չէք եկած։

=Դատարանին չէ որ կ'դիմեմ այլ բարեկամին, պատասխանեց Մ. Ը կօրտ։ Եկած եմ ձեզմէ խնդրելու պահական երկու ընտանեաց որոց վրայ սարսափ անպատուութիւն մը պիտի ցայտէ։

—Ուրեմն խնդիրը ծա՞նր բանի մը վրայ է։

=Սոսկալի բանի մը վրայ..., ոճի՛րի մը վրայ։

—Զգուշացէ՛ք, ընդմիջեց Ընդհանուր Դատախազը։

(Շար.) Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ